

МЛАДИТЕ УЧИТЕЛИ И ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Даниела Здр. Хаджиева
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“
с. Смилян, общ. Смолян, обл. Смолян

Резюме: Съвременното образование поставя нови изисквания към учителската професия. Новата роля на учителя, го изправя през различни професионални предизвикателства. Това е отговорна и творческа професия, която изправя новопостъпилния млад човек на работа в училище пред сложни образователни ситуации. От съвременния учител се очаква да насочи педагогическата си дейност към развитие на интереси с цел положителни резултати, което налага използване на целия арсенал от психологически и педагогически знания и умения.

Ключови думи: ученици, учители, предизвикателства, образование, учебен процес

THE YOUNG TEACHERS AND THE PROFESSIONAL CHALLENGES

Daniela Zdr. Hadzhieva
OU „Sv. Sv. Kiril i Metodiy“

Abstract: Contemporary education has new requirements to the profession of the teacher. The new role of the teacher faces the teacher with different professional challenges. This is a responsible and creative profession that faces the young teacher with complicated educational situations. It is expected that the contemporary teacher points the pedagogical activity to development of interests with an aim- positive interests. That requires the use of the entire arsenal of psychological and pedagogical knowledge and skills.

Keywords: education, students, teachers, challenges, schoolwork.

Увод

Всички структури в образователната система на България работят по проблемите свързани с привличането на млади хора към учителската професия. На различни педагогически форуми се провеждат дискусии за мотивирането, задържането и реализацията на младите учители. Различни работни групи дискутират върху теми, свързани с предизвикателствата пред младите учители. Обсъжда се необходимостта от привличане на млади и ефективни учители, подготвени за промените и иновациите на образователна реформа. Разискват се методите и подходите, които трябва да се използват в процеса на педагогическото взаимодействие, така че у младия учител да се формират професионално значими умения, качества и отношения към трудната учителска професия.

Новоназначените педагогически специалисти са изправени пред не леката задача, да се приспособят към нормативната уредба в образованието, организационните дейности в училището, към колеги и не на последно място пред учениците и техните родители. Подпомагането на младите учители за въвеждане в спецификата на учителската професия, трябва да се случи чрез подкрепа от страна на опитните преподаватели. Чрез подкрепата на училищните ръководства и на целия колектив, които да споделят опита си от работата с учениците, от предизвикателствата на класната стая, своите умения от урочната практика и други форми на обучение.

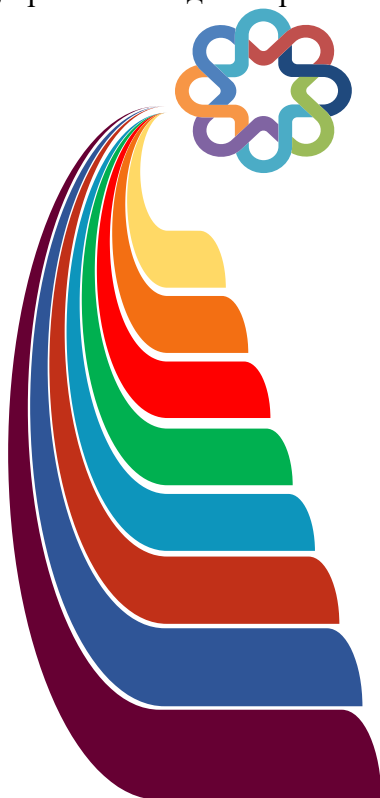
В образователната практика източник на взаимно обогатяващ опит, добри практики и знания е класната стая. В нея трябва да се създадат добри взаимоотношения, учителят трябва да създаде позитивни и благоприятни условия за урочни дейности. Трябва да се създаде климат за добра комуникация и положителна оценка на различните култури. Да се стимулира личностно развитие на учениците и да се създадат условия за благоприятна образователна среда. Трябва да се прилагат методи и средства, които признават и включват различията във всички аспекти на обучението. Да се създават условия за уважение, внимание и доверие между всички участници в образователния процес. Да се прилагат методи за обучение, които изключват игнорирането на разнообразието, обучителните затруднения и различните възможности на учениците. (Иванов, 1997)

Изложение

Образователната система и училищната среда изправят българският учител пред задачите да открива и прилага интерактивни техники на преподаване и методи на обучение, съобразени с възможностите на учениците. Обучението е насочено към изграждане на умения, които ще осигурят на млади хора реални компетенции и възможности, конкурентоспособни на пазара на труда. За съвременния педагог и в частност за неговия урок, приемането от ученика на учебния материал като значим, а не като задължителен е голямото предизвикателство. За да отговорят на променящата се образователната система, младите учители трябва едновременно да изпълняват своите професионални задължения, да спазват изискванията на ръководството и обществените институции и същевременно да доказват собствените си възможности, качества и умения.

1. Изисквания към младия учител

За да се справят с предизвикателствата, пред които се изправят младите учители е необходима много добра подготовка и вътрешна мотивация. Те трябва да притежават увереност в собствените си възможности и готовност да се учат от опита на по-опитните си колеги. Устойчивостта на стрес и умението да намират баланс между професионалния и личния живот също са от съществено значение. Изискват се педагогически умения, знания, практическа да се приспособяват към изискванията:

РЪКОВОДСТВО И КОЛЕГИ

УЧЕНИЦИ

РОДИТЕЛИ И ОБЩЕСТВО

НОРМАТИВНА УРЕДБА

СТИЛОВЕ НА УЧЕНЕ

ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СРЕДА

НОВИ МЕТОДИ НА ПРЕПОДАВАНЕ

**НЕДОСТАТЪЦИТЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА**

За ръководството на училището от изключителна важност се явяват промяната, педагогическите иновации и развитието на училището. Наред с управлението на функционирането на училището, на образователните системи и на образователния процес от изключително значение е осъществяването на нововъведенията в образованието. Основната цел е определяне и внедряване на направления за обновяване на образователната дейност в организацията. Задачите, пред които се изправяме са разработване и прилагане на нови образователни идеи и технологии на управление и обучение. Образователният процес трябва да се усъвършенства и модернизира, чрез внедряване на съвременни информационни и комуникационни технологии, разширяване и развитие дейността на училището. Училищното ръководство, трябва да прилага мотивационни механизми в управлението на човешките ресурси, за да дава шанс и възможности на персонала чрез труда и трудовата си дейност да удовлетворяват във все по-голяма степен своите нужди и потребности.

Едно от условията за гарантиране високо качество на извършваната работа са добрите взаимоотношения в работещия колектив, установяване на добър и позитивен микроклимат, приятелски взаимоотношения и непрекъсната подкрепа. В училището се работи заедно при решаване на ключови за училището приоритети и проблеми. Основен принцип на партньорството е толерантността и зачитането на мнението на всички страни. Работим за постигане на по-добри резултати в училищното образование и разширяване на обхвата на колективното трудово договаряне.

Образователните институции създават позитивна училищна атмосфера, като от учителя се очаква да мотивира интереса на учениците, да стимулира активно, действено учене и да осигурява условия за самостоятелно извършване на познавателни и практически дейности. От училищната институция се изисква да подготвя личности със знания и умения за живота и високи интелектуални способности. Учениците, чрез добри и разбираеми подходи трябва да придобият технологични умения и познания, компетентности за самообразование и самостоятелно учене, развити способности за ефективна реализация в обществото.

Добро въздействие върху младите учители и тяхната работа има спокойната училищна атмосфера, която зависи от всички и е основен фактор в работата на целия колектив. Добрата атмосфера е тясно свързана с качеството на образованието и оказва влияние при изучаване и усвояване на съдържанието на учебните дисциплини и върху обучението и резултатите на учениците.

1.1. Към изискванията на учениците

Отминаха дните, когато се очакваше от учениците да седят безучастно по чиновете си, докато педагогическите специалисти изнасяха безкрайни лекции, очаквайки децата да попият информацията, която им предоставят на готово. От учениците се очаква да си сътрудничат, да мислят критично, да работят заедно при разработването на иновационни проекти и при решаване на проблеми от реалния свят. С новите начини и различните възможности за търсене, извличане и представяне на информация и демонстрирането на ученическото учене, възникват и нови предизвикателства. Методите на обучение, базирани на стандартите на учебния план са допълнени и разширени с разработване и представяне на проекти, което дава възможност на учениците да придобият опит за екипна работа. Учениците могат да реализират набеязаните учебни цели, с помощта на разнообразни продукти и ресурси, които образователната ни система предлага.

Учениците са партньори на своите учители, за изграждане на атмосфера, гарантираща добронамереност и толерантност във взаимоотношения. Учениците в училище се нуждаят от мотивация, за да учат. Необходимо е у тях да се развиват специфични умения. Трябва да умеят да решават проблеми, да работят по проекти и в екип, да имат изградени умения за представяне на информация за успешната им реализация. От тях се изисква да полагат огромни усилия, за да се справят и обемния и сложен учебен материал предвиден в учебните програми. Особено важно е те да харесват това, което вършат в час и да разбират защо и какво учат, да виждат ползата от уменията, които усъвършенстват в учебната дейност.

Задачата на българския учител се усложнява неимоверно, като се има предвид високия стил на учебниците, обемната информация и не четящите, заплени от информационните технологии и Интернет ученици. Ролята на учителя става все по-отговорна и трудна. Трябва да научи учениците да говорят, да мислят и разсъждават. Учителят трябва да подпомага и направлява учениците, да придобият такива знания и умения, които да отговорят на изискванията на времето. Традиционният начин на поднесения материал приспива учениците, свежда ефективността до нула, от учителя зависи един учебен час да се превърне в извор на творчество, активност и удовлетвореност. За творчески търсещият учител идват на помощ интерактивните методи на обучение и работа. С активната и ангажираща роля на учителя, последователна и системна работа и широко използване на съвременни интерактивни методи, се постига качествен и ефективен учебен процес, помагач за активна реализация в бъдеще.

1.2. Към изискванията на учениците с различни потребности

С цел приобщаване към образователния процес е необходимо да се полагат специални грижи за учениците, които нямат равен старт и имат различни потребности. Ученици, недостатъчно добре владеещи български език, ученици със специални образователни потребности и от социално слаби семейства имат нужда от различна, допълнителна подкрепа. Тези ученици е необходимо да се подпомагат при решаване на поставени задачи, при овладяване на общообразователния минимум. За максимално развитие на възможностите на всеки ученик, трябва знанията и уменията да се надграждат постоянно и всекидневно. Всеки ученик трябва да усеща обичта и подкрепата, да бъде даряван не само със знания, но и с обич, топлина и разбиране.

Във връзка с приоритета усъвършенстване на условията за достъп до образование и обучение, основни трудности са бедността и социалната изолация. Затруднения произтичат и от липса на достъп до информация на голяма част от българското население и липса на мотивация. Образованието трябва да насърчава развитието на способностите на учениците в процеса на възпитание и обучение. Трябва да се създават условия за добра социална реализация. Учениците трябва да могат да поемат отговорност и да реализират своите житейски планове.

Проблемите, пред които сме изправени налагат използване на всички ресурси, методи, средства и похвати за задържане на учениците в образователната институция. Активно работим за равен достъп, възпитание и социализация на всички ученици, като предоставяме не само подкрепяща среда за превенция на ранните обучителни затруднения, но и допълнителна грижа за тези със специални образователни потребности.

1.3. Към изискванията на родителите

Взаимодействието между родителите и младите учители трябва да бъде по-осезаемо и ефективно в сравнение с останалите. Младите учители трябва да усещат подкрепата и

на родителската общност. Педагогическите специалисти осъществяват успешни модели за работа с учениците и с родителите. Задачата е трудна, защото комуникацията с родителите изисква много усилия, упоритост, постоянство и лична мотивация. Родителите очакват да подготвим децата им за многообразието на съвременния свят и в същото време да успеем да предвидим очакваните промени в различните сектори.

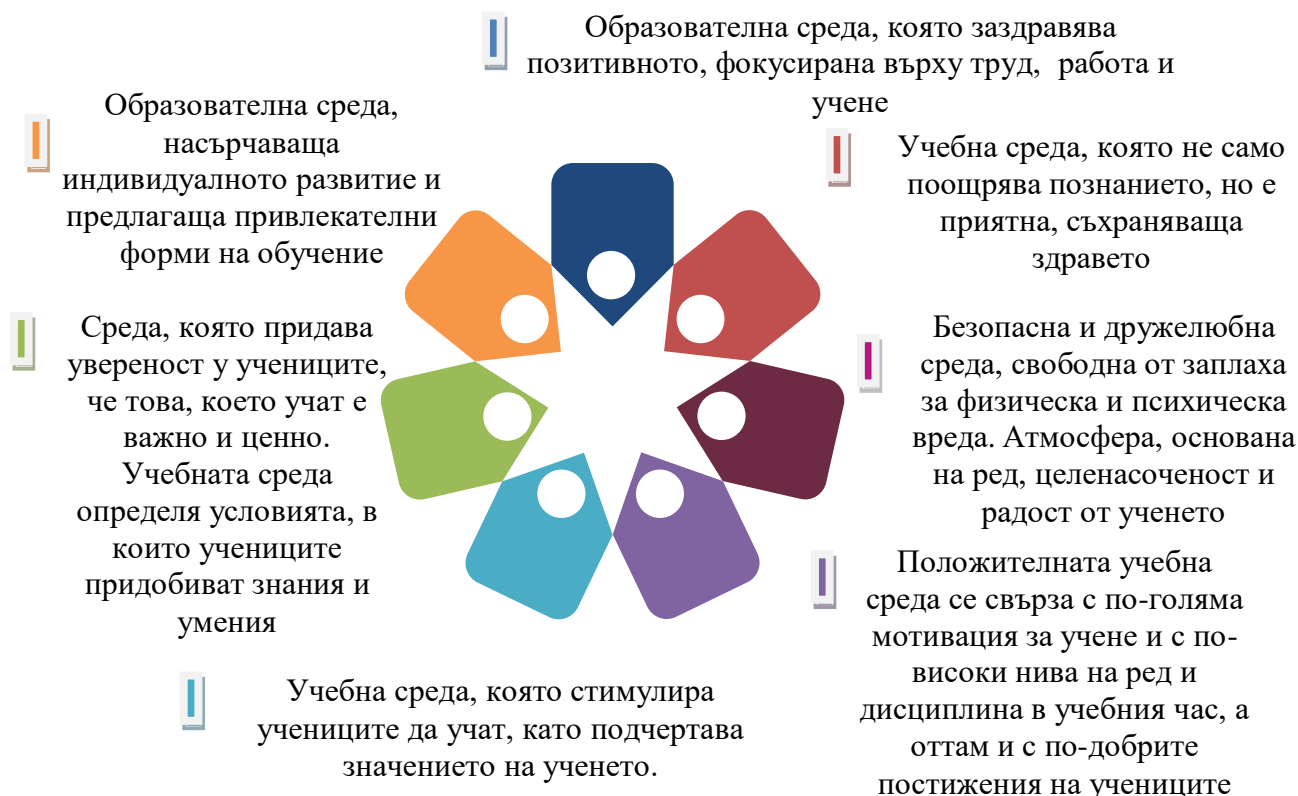
С родителите на учениците учителите общуват професионално. Проблемите са свързани предимно с учениците, с тяхната работа, с трудностите и успехите им, с поведението, взаимоотношенията със съученици, с учители, с други среди в и извън училище. Родителите и учителите е необходимо да определят приоритети според нуждите на ученика. При търсене на възможности за обучение и развитие, трябва да бъдат съобразителни и творчески настроени. Партньорство и комуникацията в училище с родителите, с обществеността и други институции са необходими, за да се реализират нови идеи, които градят бъдещето на учениците и образователната институция.

1.4. Към изискванията на обществото

Обществеността очаква учениците да бъдат подготвени за разнообразието от проблеми в живота и да притежават нужните способности за тяхното решаване. Да завършат образованието си подготвени за предизвикателствата на живота, със знания, умения и компетенции, които ще им помогнат да си намерят работа. Училището трябва да подготви личности със социални умения за комуникация. Амбициозни и пробивни личности с изградени умения за работа в екип и бързо учене, личности с умения за работа с огромна и обемна информация. Обществото изисква знаещи и можещи учители, което означава съвременният учител да поддържа високо ниво на знания, да използва нетрадиционни средства на преподаване, да умее да мотивира учениците си.

1.5. Към изискванията на образователната среда

Новата концепция за образование изисква положителни промени в образователна среда и създаване на условия за плодотворен образователен процес. За началото на професионалния път на младите учители от изключителна важност е изграждане на толерантна и сигурна образователна среда.

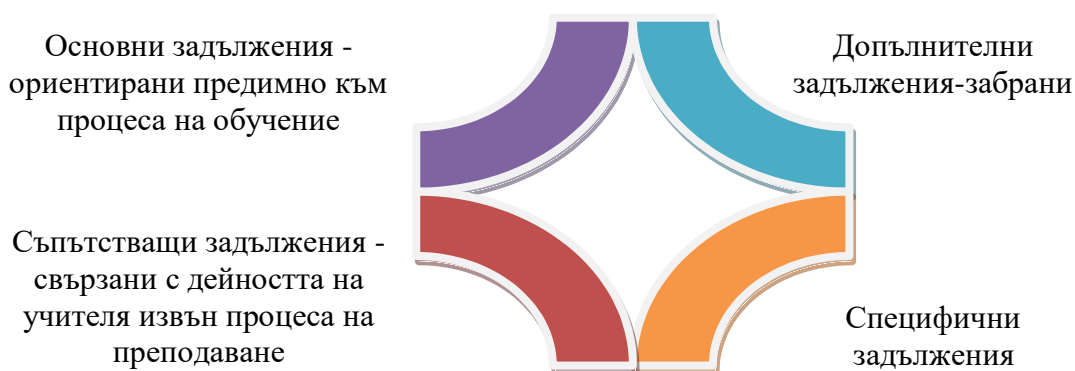

Фиг. 2 Образователна среда

1.6. Към изискванията на нормативната уредба

Правата и задълженията на всички участници в образователно възпитателния процес се определят в официалните нормативни документи на Министерство на образованието и науката. Образователната система се регламентира от твърде голям брой нормативни актове.

Нормалното протичане на учебния процес и успехите на една институция зависят от точното определяне и изпълнение на правата и задълженията на членовете на тази институция. Те се предявяват от законодателя и се отнасят до всички участници в образователно-възпитателния процес - учители, ученици, родители. Задълженията на учителите, могат да се диференцират в следните групи:

Фиг. 3 Задължения на учителите

Правата на съвременния учител са свързани основно с възможността за избор на средства и похвати за прилагане на образователни политики. Акцентира се на интерактивните методи за допълване и разнообразяване на формите на обучение. С помощта на новите информационни технологии, съобразно училищната материално-техническа база се осигурява осъвременяване и обогатяване на учебното съдържание. Чрез компютърното обучение се формира творчески стил в дейността на учениците и се активира познавателната им дейност.

1.7. Към изискванията за работа с документация

При постъпване на работа младите учители са неподготвени за обема от документация в училищните институции. Изготвяне на учебни програми и годишни разпределения без насоките на по-опитните педагогически специалисти затруднява новопостъпилите учители. Много важни и определящи са съветите на колегите за воденето и попълването на дневници, ученически книжки и бележници, което се превръща в предизвикателство за младите учители.

1.8. Към новите методи на преподаване

Нашата съвременност се характеризира с мащабното навлизане на новите информационни и комуникационни технологии (ИКТ) във всички сфери на обществения живот. Образователните институции не могат да останат встрани от този процес, за това е необходимо ИКТ да навлязат в урочните дейности. За да обучава със съвременни методи и средства и да прилага атрактивни подходи, училището трябва да бъде модерна институция. За целта е необходимо да се осигури високоскоростен интернет във всяко училище. За споделяне на добри практики, електронни уроци и учебни разработки на уроци, трябва да се изгради и поддържа постоянно национален образователен портал, който ще подпомага процеса на обучение в училище. В облачните технологични пространства –публични или за определено училище могат да

се споделят електронни учебни курсове, тестове, тематични форуми, широк кръг от информация, информационно търсещи системи и постоянна обратна връзка с учителите.

Приоритет в училищната ни стратегия е ефективно прилагане на ИКТ, с цел изграждане на интелектуалното развитие на учениците. Навлизане на новите технологии в образователния процес съдейства за модернизирание на работата на учителите ни, които разполагат с компютърна техника и интерактивни дъски, а овладяването на нови знания от учениците е интересно и любопитно. Новата информационна среда провокира професионално-педагогическото пространство и възможности на учителите.

Образователната система е изключително всеобхватна, адекватна да отговори на всички съвременни изисквания, в търсене на нови подходи за развитие на атрактивността на ученето и преподаването. Тя трябва да бъде иновативна, качествена, модерна, подготвяща учениците да живеят в общество с иновации и очаквания за интелигентно бъдещо развитие.

Училището осигурява съвременно образование, чрез съчетаването на новаторство и традиции, стимулиращи развитието на потенциала на всеки ученик. За гарантиране на високо качество на образователния процес и създаване на реални умения на учениците, адекватни на съвременните динамични потребности предлагаме ефективни дейности за повишаване на професионалния статус на учители.

Важно условие за успешно прилагане на технологиите в класната стая е подготовката на учителя. Учителите трябва да бъдат обучени, както в новите технологии, така и как да ги прилагат в преподаването. Едно от най-интересните предизвикателства пред младите учители е интегрирането на информационните технологии в образователния процес, които улесняват образованието и учебните дейности. Използването на информационни и комуникационни технологии в училище помага на учениците в търсене, подбор и тълкуване на информация. Чрез тях се осъществява разпознаване на модели, връзки и поведение, използват се при оценяване на работата на учениците, при повишаване на ефективността, представяне на идеи и в общуването с другите.

Новите технологии помагат на учениците да бъдат креативни и да поемат рискове, при изграждането на самоувереност и независимост. Мултимедийните средства се използват в класната стая, за да насърчават ученето. Те предоставят на учениците реалистично преживяване, което завладява тяхното внимание и им помага в разбирането на изучаваните явления, ангажират сетивата на учениците – слух и зрение, стимулират мисленето и разбирането. Използването на новите технологии, различните форми на комуникация и дигитални инструменти, увеличават различните стилове на учене на учениците.

1.9. Към изискванията на стилове за учене на учениците

В съвременното обучение е особено важно да се познава стилът на учене на всеки ученик, защото когато учителят познава стила на учене на своите ученици, той подбира подходящи методи за обучение, за да осигури по-висока ефективност от ученето. Когато ученикът познава собствения си стил на учене, може да подбере и използва подходящите учебни материали, съответстващи на неговия стил на учене. Всеки стил на учене предполага определен вид и размер на активно участие на учениците чрез активно учене. (Иванов, 2006)

Активното учене е процес, в който учениците са пряко ангажирани в разбирането на факти, идеи, умения при пряк и пълен контрол на дейността на учителя.

Слушането на учителя предполага определено участие на психичните процеси. Именно затова, когато се говори за активно учене се има предвид участие, което е дълбоко, съзнателно, отговорно и силно, формиращо чрез своите дългосрочни ефекти върху очакваните резултати.

Фиг. 4 Активно учене

1.10. Мотивацията за учене у учениците

Мотивирането е сложен процес, който се отнася до очакванията на учителя за постиженията на ученика, до готовността му да поставя високи учебни цели и да проследява напредъка при тяхното постигане. Отнася се до уменията на учителя да общува като окуражава учениците, че могат и ще успеят да постигнат целите. Затова е необходимо по различен начин да се интерпретира ролята на учителя, като се обосноват нови подходи, чрез които той може да влияе върху мотивацията на съвременните ученици. Проблемът за мотивирането на учениците за постижения се разглежда в контекста на създаването на мотивираща среда за учене. Отговорността е на учителя и дейността му, която е свързана с вземане на решенията относно начините за въвеждане на урока. Прилагане на техники за привличане на вниманието на учениците и мотивиране на дейността им. Адаптиране на учебната информация, методите, чрез които тя да се презентира, затвърдява и оценява нейното усвояване, адекватното разпределение между обучаващите дейности и учебното време. (Колева, 2009)

1.11. Недостатъците на образователната система

- ✓ Стандартизация в подхода към учениците
- ✓ Огромното количество информация
- ✓ Несъобразяване с реалните учебни възможности
- ✓ Несъобразяване със стила на учене
- ✓ Неприложимите методи за контролиране на поведението и наказанията
- ✓ Спецификата на индивидуалните особености на всеки ученик
- ✓ Принудителният характер на обучението
- ✓ Липса на обективно оценяване
- ✓ Липса на подходящи работещи методи за качествено образование
- ✓ Структурно фиксиране на изучаваното учебно съдържание
- ✓ Бюрократичната структура

Налага се изменение в самата структура на обучението за преодоляване на недостатъците на образователната ни система. Това ще се постигне чрез организиране на различни видове дейности, прилагане на индивидуалния и диференцирания подход в процеса на учене и иновационни образователни политики. Предизвикателствата, през които са изправени младите учители, изискват преосмисляне на личностните и

професионални качества на съвременния учител, необходими му, за да осъществява пълноценно общуване с всяко дете от групата или клас, да проявява комбинативност и мобилност в педагогическите подходи, за да отговори на новата информационна действителност (Кръстева, 2001).

Заклучение

Предизвикателства пред младите учителите са свързани с педагогическото сътрудничество между учител и ученик, с организацията на образователния процес и многообразието в класната стая. Всеки учител трябва да намира най-точните методи и подходи в работата си, за да се справя с всяка задача и да бъде успешен. Трябва да създава сигурност и спокойствие на учениците, които активно да участват и да намират изява във всички области на училищния живот. Педагогическите специалисти са изправени пред предизвикателството да възпитават и обучават новаторски, да осигуряват качествено образование на европейско ниво за своите ученици.

Ниската мотивация за учене у учениците и негативното отношение към учителската професия в обществото, като цяло са причини за демотивация на педагогическия персонал. Честите промени в учебните програми и Държавните образователни стандарти налагат учителят бързо да се адаптира към нововъведенията. За да се справи с това предизвикателство, на него са му нужни оптимизъм и позитивност, трябва да бъде можещ, знаещ, компетентен.

Всичко, което върши и за което се подготвя учителят, е част от взаимодействия, различни по интензивност, по насоченост, по използвани средства, по комуникативни умения. В професията на учителя няма важни и неважни, първостепенни и второстепенни действия. Има ясно определени задължителни знания и умения. Прилагат се привлекателни и атрактивни форми на обучение, представящи разбираемо учебното съдържание. Акцентира се върху практическа насоченост на учебното съдържание и изграждане на умения за практическото прилагане. Стремещт на учителите е ориентиран към използване на нови подходи на преподаване, насочени към учениците, за повишаване на интереса им към училищния живот.

Удовлетворенията от професионалната дейност оказват най-силно влияние за мотивиране на учителите в работата им. Тя се влияе от множество фактори, като ефикасно изпълнение на служебните задължения, удовлетворение от постигнатите резултати, материалното и нематериалното възнаграждение на труда им и не на последно място-от признанието, което срещат сред обществото.

Литература:

Иванов, И. (1997). Учителят и професията. *Педагогика*, 1997 №2

Иванов, И. (2006). *Стилове на учене*. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“

Колева, Л. (2009). Към проблема за мотивацията на българския учител. *Педагогически алманах*, 2001, № 1. 78-82

Кръстева, А. (2001). Принос в педагогическия мисъл за развитието на груповото обучение. *Педагогически алманах*, 2001, № 1-2, с. 32-45.